

Драгиша Младеновић
Роберт Ропрет

796.92:373.2
Стручни чланак
Примљено 23.11.2009.

УЛОГА ШКОЛЕ СКИЈАЊА У ПРОЦЕСУ СОЦИЈАЛИЗАЦИЈЕ ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА

Физичка култура, Београд, 63 (2009), 2, стр. 267 – 275, лит. 18

Сажетак

Предмет рада је школа скијања и њена улога у процесу социјализације деце предшколског узраста. Социјализација је процес социјалног учења путем којег јединка стиче социјално-релевантне облике понашања и формира се као личност са својим специфичним карактеристикама. Социјализација и развој личности се остварује под утицајем социјалних агенаса (фактора) у средини која има групна обележја. Агенси социјализације могу бити: породица, школа, спортска школа, вршњаци, масовна средства комуникације и друге институције и особе са којима је појединац у контакту, нпр. тренер, инструктор и др. Школа скијања, у којој се деца сусрећу са вредностима, захтевима и нормама, које владају у друштву може да буде један од фактора социјализације. Значајну улогу у том процесу може да има: игра, група вршњака и инструктор. Игра је најпогоднији метод у школи скијања, за усвајање технике, али и средство социјализације, где се међусобно преплићу, развој способности појединих функција и социјалних односа. Игра подстиче и развија осећања. Мотиви који су надахнути осећањима постају подстрекачи и усмеривачи дечијих активности. Група вршњака може да представља важно средство социјализације појединца, доприноси развоју друштвености, усвајању нових социјалних ставова, нормалном психофизичком развоју, избегавању ексцентричног понашања и подстицању личне самосталности. Инструктори скијања, њихове особине личности и њихови поступци према деци, могу бити од пресудног значаја за формирање личности, јер представљају за дете узоре на које се оно угледа и са којима се идентификује. Школа скијања са својим основним карактеристикама значајним за социјализацију (игра као метод рада, групни вид наставе, инструктор у својству педагога), представља значајан фактор у процесу социјализације деце предшколског узраста. Програм школе, трајање часа и рад са децом треба прилагодити специфичностима, потребама и способностима, у складу са њиховим развојем.

Кључне речи: ШКОЛА СКИЈАЊА / СОЦИЈАЛИЗАЦИЈА / ИНСТРУКТОР / ГРУПА

УВОД

Многе своје потребе деца предшколског узраста остварују кроз активности и интеракцију са другима. Формирање и развој личности у средини која има групна обележја и остварује се под утицајем социјалних агенаса (фактора), назива се социјализација. Велики је број различитих аге-

наса социјализације: породица, школа, спортска школа, вршњаци, масовна средства комуникације и друге институције и особе са којима је појединац у контакту, нпр. тренер, инструктор и др.

Тек социјализацијом, односно, путем социјалног учења (учења под дејством социјалних фактора), постепено, живећи у друштвеној средини и учећи у њој, људска јединка стиче навике, знања, вештине, способности, особине и начине

понашања који јој омогућавају да живи и делује у друштву и да постане особа и личност. Две су групе ефеката социјализације: 1) оспособљавање јединке за друштвени живот (формирање важних особина и начина понашања за функционисање и живот у друштву) и 2) развитак од биолошке јединке у личност са својим специфичним особинама (формирање личности кроз процес социјализације).

У складу са тим, социјализација може да се дефинише као процес социјалног учења путем којег јединка стиче социјално-релевантне облике понашања и формира се као личност са својим специфичним карактеристикама (Рот, 2003).

Дете по рођењу, није ни социјално ни несоцијално биће, оно је само потенцијално способно за социјални развој.

У раном детињству, највећи утицај има породица. Преко родитеља, са којима се деца идентификују, који представљају узор за децу, преносе се друштвено прихваћена схватања, пожељне особине, жељено понашање што представља један од најважнијих чинилаца у развоју личности (Олпорт, 1969).

У предшколским установама, деца имају прилике да успоставе контакт са већим бројем вршњака, што има велики значај за социјални развој детета, јер добијају могућност за нову врсту искуства у социјалним контактима.

Полазак детета у школу представља важан моменат у процесу социјализације деце. Игра детета постаје социјализована тек након поласка у школу. У школи се систематски продужава и развија процес интелектуалног, емоционалног и социјалног развоја, започетог у породици. За дете школа представља нову средину, са новим, строжијим захтевима и другачијим односима него што су били захтеви и односи у породици (Пијаже, 1988).

На социјализацију детета утиче и игра. Игра и њен утицај у процесу социјализације деце, уско је повезана са развојем укупних дечијих латентних потенцијала. Код деце предшколског узраста, у игри се међусобно преплићу развој способности појединих функција и социјалних односа, који међусобно утичу једни на друге. Социјални контакти подстичу дете да усавршава своје способности, а усавршене способности омогућују боље учешће у социјалним односима (Смиљанић и Толичич, 1990).

Социјализација кроз спорт, као један од аспеката целокупне социјализације, остварује се и учествовањем у садржајима физичке културе, у спортским друштвима, клубовима и спортским организацијама у оквиру којих долази до формирања и развоја спортских група. У школи скијања у оквиру које долази до формирања спортске групе, полазници односно деца предшколског узраста, имају исте или сличне заједничке циљеве и остварују их у међусобној интеракцији. Као и све друге врсте малих група и група у школи скијања карактерише се свим својствима и интеракцијама, које у значајној мери утичу на процес социјализације и успешност постизања примарних циљева групе – усвајања основне технике скијања.

У трогодишњем истраживању спроведеном у Русији, Лисовски (*Lisovskiy, 2007*) на експерименталној и контролној групи од по 30 деце узраста од 4-6 година (при чему је истраживање обухватало тестирање физичких способности детета, медицинске параметре здравља, упитник за родитеље, психолошке методе, педагошку опсервацију, педагошки експеримент и статистичку обраду), потврђено је да расположење деце током скијања расте у односу на иницијални ниво (пре почетка скијања). Анализа одговора родитеља такође показује да је скијање пресудан позитивни фактор за унапређење међусобног разумевања између родитеља и деце и унапређења психичке климе у њиховој породици. Аутори овог истраживања закључују да је: организовано алпско скијање деце предшколског узраста активан начин за промоцију њиховог здравља, унапређење њиховог физичког развоја и јачање породичних односа.

Родитељи могу своју децу да уче кретању на скијама 2-3 месеца након што добро овладају техником ходања. Организовани – групни облик рада може да обухвати децу узраста од 3-4 године. Иако деца са 3 године могу започети са школом скијања, ипак пре узраста од 7-8 година она неће овладати било којом вишом (напреднијом) ски техником. Зато, сматрају стручњаци, неће се много пропустити ако се са обуком почне неколико година касније. Најбоље је децу укључити у скијање онда када су за ту активност спремна, када су мотивисана да пробају нешто ново и да у томе уживају (Бачанац, 2008).

Овај рад сагледава како школа скијања, својим основним карактеристикама значајним за социјализацију (игра као метод рада, групни вид наставе, инструктор у својству педагога), може да утиче на процес социјализације деце предшколског узраста.

Школа скијања у процесу социјализације деце предшколског узраста и њене специфичности

Без обзира на улогу, наслеђем датих општих и индивидуалних карактеристика, социјализација зависи првенствено од учења, односно социјалног учења. Школа скијања може да представља значајан чинилац у процесу социјализације младих и важан фактор који учествује у формирању и развијању свестране личности. У току обуке, кроз процес усвајања технике скијања, деца се сусрећу са вредностима, захтевима и нормама, које владају у друштву и на тај начин школа скијања даје својеврстан допринос повољним условима за развој личности.

Основне врсте учења и принципи који важе за учење уопште користе се и за објашњење социјалног учења. Социјално учење може бити: учење условљавањем (класично, инструментално и опсервационо условљавање), учење по моделу (учење идентификацијом, имитацијом, учењем улога), али и учење засновано на вишим когнитивним процесима – учење увиђањем (Рот, 1990). Школа скијања омогућава примену већег броја наведених врста учења и основних принципа на којима почива социјализација.

Школа скијања представља организован, плански и систематски процес спортског усавршавања (образовања) усмерен на усвајање рационалне и целисходне технике кретања скијама на снегу (скијања).

Добро организована и систематска обука, уз одговарајући педагошки приступ, при обуци скијања деце предшколског узраста, представља значајно васпитно-образовно средство (Лазаревић, 1987): средство васпитања, кроз формирање одређених морално-вољних особина, ставова, вредности, усмерења, самоконтроле и др. као и средство образовања, кроз стицање и развијање способности за учење одређених знања и вештина.

Образовна користи од скијања према Фрејзеру (*Fraser, 2004*) се може поделити у 4 категорије: социјалну едукацију, физичку, академску и експерименталну. Од посебног значаја су социјална едукација (учење више о себи и својим вршњацима, достизање више или мање од очекиваног, реаговање на нове ситуације, охрабривање међусобног утицаја међу вршњацима, изазов за личне баријере...) и физичка едукација (шанса да се проба нова активност, шанса да се истакне у спорту који не укључује тимски рад, шанса да се буде активан без обзира на телесну грађу, тежину или физичке способности, развој мотричких способности...). Многи ђаци која се не истичу у тимским спортовима напредују у скијању; уче о сопственим способностима и способностима њихових вршњака и често су изненађени својим реаговањем у различитим окружењима.

Чињеница да се спортско и спортско-рекреативно скијање упражњава у планинском амбијенту, на надморским висинама преко 1000 м, на чистом и разређеном ваздуху, далеко од утицаја урбаног начина живота, указује на позитиван утицај скијања на здравље оних који га упражњавају, односно, позитиван утицај на општи телесни развој младог, дечијег организма (Илић, 1988).

Изузетна вредност стицања знања вештине скијања је у томе што има практичан значај и позитиван трансфер на ситуације у свакодневном животу. Дете се кроз програм обуке скијања сукобљава са разним потешкоћама (сукоби које дете доживљава у контакту са околином и разне емоције, као што су страх, гнев и емоционална напетост, узнемиреност, неизвесност, узбуђење и сл.) које савлађује на свој начин, сналазећи се у новим ситуацијама и тражећи нове путеве за њихово решавање.

Важну улогу и значајан утицај на формирање и развијање многих особина личности детета, у процесу социјализације, може да има и група вршњака, са којима оно остварује социјалне контакте у школи скијања. Програм школе и трајање часа скијања за децу предшколског узраста условљен је специфичностима тог узраста. Кроз садржај наставе може да се утиче на развијање одређених особина личности детета као и на развој мотива значајних за развој социјализације, пре свега биолошких (мотив за активношћу)

и социјалних мотива (развој позитивних – просоцијалних и контрола негативних мотива): борбеност, сигурност, самопотврђивање, моћ, самосталност, слобода, самоактуелизација, грегаријански мотив – припадности, афилијативност, афективна везаност, мотив за постигнућем, агресивност, алтруизам, развој моралне свести. Наставни програм у том смислу, треба прилагодити дечијим потребама и способностима, у складу са њиховим развојем (Рот, 2003).

Ефикасном моторном учењу деце предшколског узраста, у великој мери доприносе методе које се користе током учења. Њихово правилно коришћење омогућује да деца уз мањи напор, лакше и успешније уче. Време које стоји на располагању за учење одређеног моторног задатка, односно елемента технике скијања може бити испуњено различитим задацима.

Поставља се питање, које су оптималне методе за усвајање основне технике скијања за децу предшколског узраста. Игра је била и остала саставни део дечије активности и представља најпогоднији метод, за усвајање скијашке технике, али и важно средство социјализације у развоју многих особина личности.

Игра и њена улога у процесу социјализације деце у школи скијања

Игра представља људску делатност мотивисану задовољством учествовања и самопотврђивања у њој. Значај игре проучаван је са психолошког, педагошког, социолошког, историјског и антрополошког становишта и заједничко за сва истраживања је да се у игри види један од основних облика понашања који служи индивидуалном развоју (Лазаревић, 1987).

Основна својства игре која се срећу у обуци скијања су:

- да је игра активност на коју деца позитивно реагују (биолошки аспект),
- да је игра извор и средство позитивног емоционалног и општег расположења (психолошки задовољава извесне дечије потребе и утиче на психички развој детета),
- да се кроз игру врши размена (интеракција) емоција и расположења (социјални аспект).

Игра и њен утицај у процесима васпитања и неговању дечијег духа заснива се на уској повезаности игре, као феномена испољавања човека, са развојем укупних дечијих латентних потенцијала. Иако се игра разликује од рада по томе што није производна и није резултат принуде, кроз њу се могу изражавати готово све животне ситуације и могу репродуковати разни облици човековог понашања и односа. Зато је једна од најзначајнијих функција игре, припремање човека за живот у раним фазама његовог онтогенетског развоја (у детињству) (Лазаревић, 1987).

До друге године код деце доминира усамљена игра. Између друге и треће године преовлађује упоредна игра, код које се свако дете игра посебно, иако му прија близина друге деце. После треће године повећава се интересовање за игру са другом децом. Дете воли да се игра у групи од двоје или троје, али се ове групе непрестано мењају. Након 20 до 30 минута неопходно је усмеравати и контролисати децу, јер долази до сукоба.

После четврте године дете се радо игра у мањим групама. Игра је на ниском нивоу иако деца имају знатан број добрих идеја, али још не знају да их реализују. Петогодишња деца су способна за игру у већој групи, и до петоро деце. На овом узрасту пријатељства су све јача. За игру деца бирају вршњаке, некад истог, а некад супротног пола, а понекад се добро осећају и у игри са старијим дететом. Деца у овом узрасту су још увек склонија играма у којима се играју паралелно са другом децом.

Тек након осме године, игра детета постаје социјализована, односно, оно тежи групним играма у којима сарађује са другима и труди се да пружи свој допринос у остваривању групног циља (Смиљанић и Толичич, 1990).

Кроз активности у игри у школи скијања, код деце предшколског узраста, међусобно се преплићу развој способности појединих функција и социјалних односа утичући једни на друге. Социјални контакти подстичу дете да усавршава своје способности, а усавршене способности омогућују боље учешће у социјалним односима.

Функционалну радост, која преовлађује у почетку дечије активности у школи скијања, у игри, постепено замењује тежња детета за повећањем сопствених способности. Тиме се мења и мотивација, која утиче на садржај и усмереност дечије активности, при обуци и усавршавању основне технике скијања.

Кроз игру и скијање дете ослобађа и развија своја осећања, доживљава вредност садржаја активности на снегу и чланова групе у којој скија. Баш ти мотиви, који су надахнути осећањима, имају посебну снагу и зато добијају посебну улогу у мотивацији деце и постају подстрекачи и усмеравачи дечијих активности у процесу обуке скијања.

Због тога основни приступ детету мора бити кроз игру и то у најширем смислу те речи. Омогућити детету оквирна правила игре, средства, слободу стварања, пут је ка циљу. Таквим је приступом, дете кроз игру и такмичење са самим собом, мотивисано и спремно за сусрет са различитим скијашким задацима. Већ сама скијашка опрема за дете представља нову ситуацију. Прилагођавање на продужено стопање, опрему, санкање, грудвање, клизање, елементарне игре на снегу у околини, омогућују детету мање оптерећење пре првог „правог“ одласка на снег и олакшавају сусрет са „правим“ учитељем скијања и његовом обуком ове спортске дисциплине (Горшник, 2002).

Питање је да ли се поједини садржаји обуке скијања разликују од игре и да ли и када они постају игра. Игра при обуци скијања постаје мање слободна, а понашање контролисано, подређено одређеним циљевима, правилима, временским и просторним одређењима. Структурираност игре учесницима пружа могућност да понављају ситуације које им пружају задовољство, на тај начин усавршавају елементе технике скијања.

Значајан утицај на формирање и развијање многих особина личности појединца, у процесу социјализације деце предшколског узраста, поред игре, може да има и група вршњака, са којима појединац остварује социјалне контакте у школи скијања.

Улога групе и предности групне наставе у односу на индивидуалну у процесу социјализације деце предшколског узраста у школи скијања

Посматрањем деце у слободној игри, утврђено је да се са годинама старости смањује време проведено у усамљеној игри, а повећава време у групној (Толичич, 1990). Такође је

утврђено да тежња ка заједничкој игри код деце постоји много раније, пре него што је дете интелектуално и емоционално способно да сарађује у групној игри, али да она у том узрасту још увек не могу да ускладе своје активности са активностима друге деце.

Да би дете могло да усклади своје активности са активностима друге деце, мора да прилагођава своје представе о циљу, које су типичне за усамљену игру, замислима и активностима друге деце и да се на основу активности друге деце опет снађе у новим околностима.

Све то говори да се у групној игри, где деца сарађују, ради о другачијем мисаоном процесу него у усамљеној игри. Поред мисаоног процеса, да би дете са усамљене игре могло да се прилагоди групној, треба да усклади емоционалне и социјалне захтеве, савлада своје емоционалне изливе, ограничи своје и да поштује захтеве других. Све то захтева и одређени степен емоционалне и социјалне зрелости (Смиљанић и Толичич 1990).

Тежња за социјалним контактима долази до изражаја у групним играма. Дечија потреба за активношћу диференцира се у складу са телесним и душевним развојем детета. Дете у игри не задовољава свака активност, него само она која изискује све већу способност његових функција, и то у контакту са другим особама. Овој тежњи у првом реду одговарају разни облици групних игара и спортских активности.

Школа скијања, кроз групни вид наставе и активности у игри, представља погодно место где дете може да задовољи своје потребе за социјалним контактима, развија своје функције и различите особине личности, и пружа својеврстан допринос у процесу социјализације деце предшколског узраста.

Групни вид наставе у школи скијања, по свом облику и садржају, за предшколски узраст је погодан, да дете кроз игру задовољи своје потребе за социјалним контактима и подстакне дечију активност. Програм обуке за овај узраст треба да буде организован на начин, који је деци: интересантан, забаван и представља им задовољство.

Група истог узраста у настави скијања, може да представља важно средство социјализације појединца. Она доприноси развијању друштвености код деце, усвајању нових социјалних ставова, нормалном развијању, избегавању ексцентричног понашања и подстицању личне самосталности.

У групној настави скијања развијају се и социјална осећања: симпатије, наклоност према људима, пожртвованост, солидарност, обазривост и сл. У групи се испољавају и разне дечије тешкоће и сукоби које дете доживљава у контакту са околином: емоције, као што је страх, гнев, емоционална напетост, узнемиреност, неизвесност, узбуђење и сл. (Ђорђевић, 1988).

Очекивани ефекти предности примене групног вида наставе у односу на индивидуални у школи скијања у раду са децом огледају се у следећем:

- погоднији су услови за развијање такмичарског духа, кроз разна такмичења и међусобна надметања (ко ће брже, боље, лепше и сл),
- погоднији су услови да се настава организује кроз игру и такмичења,
- демонстратори могу бити и сама деца, што пружа могућност да уче гледајући једна од других (што је демонстратор млађи по узрасту, ефекат је већи),
- могућност да свако дете чује више пута објашњење (док се објашњава другом),
- између два задатка има довољно времена за одмор и концентрацију на нови задатак (нарочито важно за почетне „пешачке“ часове, пре него се почне користити систем жичара и лифтова),
- могућност да при вожњи у колони, полазници буду поређани наизменично, тако што ће иза деце, која су боље усвојила технику скијања, возити деца која су слабије усвојила, и на тај начин учити, гледајући полазника испред себе.

Иако се ради о групном виду наставе, треба узимати у обзир и пратити специфичности сваког полазника понаособ и индивидуалност, која долази до изражаја у конкретним ситуацијама.

Важан утицај на развијање одређених особина личности у процесу социјализације поред групе вршњака, игре, наставног програма школе, има и личност инструктора.

Улога инструктора скијања у процесу социјализације и специфичности у раду са децом предшколског узраста у школи скијања

Дете се и у школи скијања сусреће са ликом и ауторитетом који није родитељски, што за њега представља важан корак у процесу социјализације. Инструктори (као и родитељи), представљају за дете узор на које се оно угледа и са којима се идентификује. Осим образовне инструктор има и васпитну улогу, због тога, његове особине личности и поступци према деци, могу бити значајан фактор за формирање личности у процесу социјализације детета.

Њихов задатак је да покрећу и подстичу активности кроз игру, у школи скијања, а ипак да дозволе да до изражаја дође и сопствено стваралаштво детета. Подршка и похвале од стране инструктора или самих родитеља представљају значајан фактор за развој који пружа околина, што помаже и подстиче да дете, до краја развије своје потенцијале.

Тиме се повећава дечије самопоуздање и учвршћују мотиви за даље учешће у обуци скијања. Мотиви, који су надахнути осећањима, у школи скијања имају посебну снагу и зато добијају посебну улогу у мотивацији деце и постају подстрекачи и усмеравачи дечијих активности у процесу обуке скијања. Одређивање односа између личности детета и скијања своде се на идентификацију мотива, који снажно покрећу дете, да започне учешће у обуци и настави са испољавањем својих потенцијала у процесу обуке скијања.

Свака особа (дете) има свој властити пут развоја и на свакога социјална средина другачије утиче, у зависности од структуре личности и особина које поседује (Томић, 1991). У тој интеракцији сваки појединац, тражи и налази свој пут, за задовољење својих психолошких и социјалних мотива. Инструктор скијања мора да зна, да не постоји извесност о тачном јављању одређеног степена дечијег сазревања на одређеном узрасту.

Улога инструктора у том смислу је: да ствара услове спољне средине, односно да се брине о формирању климата у школи скијања, да идентификује мотиве који покрећу дете (успеш-

но извршен задатак, такмичења, обећања, похвале, награде и сл), да прилагођава садржај игре дечијим потребама и способностима, у складу са њиховим развојем, да покреће, усмерава и подстиче активност у игри и омогући да до изражаја дође сопствено стваралаштво детета у школи скијања.

Особине које треба да поседује инструктор скијања из наведених разлога су: познавање психосоцијалних карактеристика деце у развоју, висок степен методичке умешности, осећај, искуство, знање и способност за препознавање сваког степена дечијег сазревања, као и висок степен личног прилагођавања стила обучавања реалним могућностима детета и његовим специфичностима на појединим степенима дечијег развоја.

Позитивне особине које су пожељне, а које се посебно цене код инструктора су да је: исти према свим полазницима, праведан, да добро објашњава, да добро познаје скијање, да осим о скијању прича понешто занимљиво и о другим стварима, стрпљив и љубазан, да има смисла за хумор и шалу, једном речју анимира децу као и да зна да одржи ред и дисциплину (Ропрет, 1998).

Колико је инструктор значајан фактор у реализацији циљева и задатака школе скијања, говори и чињеница да је инструктор једини посредник између наставних садржаја и ученика. Стога поред одговорности за реализацију програмских садржаја инструктор мора имати адекватно дидактичко-педагошко и стручно-методичко образовање. С обзиром на његову васпитну улогу у овом узрасту инструктор мора бити човек широке културе и образовања, креативна, психички стабилна личност, хумана и високих моралних и вољних квалитета (Крагујевић, 1987).

Атрибути доброг инструктора: познавање скијања, мотивација, емпатија, вештине комуникације, лидерске способности, срдачност, искреност, непристрасност, морални интегритет, самоконтрола.

Зато рад са децом захтева високо стручне и образоване кадрове.

Специфичности у раду са децом предшколског узраста у школи скијања, које су се издвојиле кроз дугогодишње искуство у раду са овим узрастима, огледају се у следећем (Ропрет, 1998; Горшник 2002):

- настава треба да буде организована кроз игру и анимацију, тако да полазницима школе буде интересантна, забавна и представља

задовољство (савладавање различитих задатака надметања, нпр: провлачење кроз „тунеле“ од штапова, скокови да се дохвати балон, ко ће брже, лепше и сл.),

- тежину задатка треба прилагодити специфичностима, потребама и способностима свих полазника у складу са њиховим развојем (да сви полазници могу успешно да изврше задатак),
- приликом вербалних објашњења треба користити само разумљиве термине, (нове термине треба објаснити, уверити се да их сви разумеју, и тек тада почети са коришћењем),
- објашњења треба да буду кратка, јасна и прецизна (због смањеног трајања пажње и концентрације),
- уз појмове „лево“ и „десно“, према потреби користити и визуелне орјентире, који су довољно велики, да би били јасно уочљиви, (нпр. шума-хотел, јелка, жичара и сл.),
- маркери на полигону које треба заобилазити, погодније је да то буду „јунаци“ из њиховог света цртаних филмова, бајки, стрипова или играних филмова, који су деци тренутно актуелни и које препознају.

Фактори који јачају дечје самопоуздање и учвршћују мотиве за даље учешће у обуци скијања су: успешност извршавања задатака, такмичења и награде за успешно извршен задатак или труд, похвале и др.

ЗАКЉУЧЦИ

Важну улогу и значајан утицај у процесу социјализације деце предшколског узраста може да представља школа скијања, а разлози се могу наћи у чињеницама да школа скијања:

- има позитиван утицај на развој укупних дечјих, латентних потенцијала,
- представља значајно васпитно-образовно средство,
- помаже и подстиче емоционално и социјално сазревање деце; дете мора да прилагоди емоционалне и социјалне захтеве, савлада своје емоционалне изливе, ограничи своје и поштује захтеве других,

- погодна је за задовољавање дечјих потреба за социјалним контактима у групи и подстицање дечјих активности,
- има практичан значај, јер сусрет са разним потешкоћама, које деца савлађују свако на свој начин, при обуци скијања, помажу у сналажењу у свакодневном животу,
- погодна за развој функција различитих способности и стицање искуства у социјалним односима, који се међусобно преплићу,
- погодна је за развијање такмичарског духа и омогућава сваком детету да нађе своје место у групи,
- погодно је место за размену социјалних осећања: симпатије, наклоност према људима, пожртвованост, солидарност, обазривост и сл.,
- погодна је да утицајима спољне средине (похвале од стране инструктора или самих

родитеља за успешно извршен задатак или труд, такмичења, награде, дипломе и сл.), повећава самопоуздање и учвршћује мотиве за даље учешће у обуци скијања код деце.

Мотиви који су надахнути осећањима, у школи скијања, имају посебну снагу и зато добијају посебну улогу у мотивацији деце и постају подстрекачи и усмераваачи дечијих активности у процесу обуке скијања. Школа скијања у том смислу, кроз усвајање основне технике скијања, са својим основним карактеристикама, значајним за социјализацију (игра као метод рада, групни вид наставе, инструктор у својству педагога), представља значајан фактор у процесу социјализације деце предшколског узраста.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бачанац, Љ. (2008). *Психолошке карактеристике деце и адолесцената*. Приручник за учитеље смучања. Семинар за стицање звања инструктора и учитеља смучања, Београд.
2. Горшник, Ј. (2002). Неке од значајки програмирања рада с дјецом предшколске доби у алпском скијању. У Финдак, В. (ур.), *Зборник радова II. љетне школе кинезиолога Републике Хрватске* (стр. 233-235). Загреб: Хрватски кинезиолошки савез.
3. Ђорђевић, Д. (1988). *Развојна психологија*, Горњи Милановац: Дечије новине.
4. Ђорђевић, М. и сар. (1994). *Како успешно васпитавати*. Ниш: ИП „Градина“.
5. Илић, Б. (1988). *Смучање*. Београд: ИПРО „Партизан“.
6. Крагујевић, Д. (1987.). *Методика наставе физичког васпитања*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
7. Лазаревић, Љ. (1987). *Психолошке основе физичке културе*. Београд: ИПРО, „Партизан“.
8. Lisovski, A. (2007). Alpine ski sport and children under school age. *Proceedings of International Scientific Conference “10. Sport Kinetics 2007”* (pp. 24-26). Belgrade, Serbia.
9. Олпорт, Г. (1969). *Склон и развој личности*. Београд: Култура.
10. Пијаже, Ж., Инхелдер, Б. (1982). *Интелектуални развој детета*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
11. Ропрет, Р. (1998). *Педагошко дидактичке основе обуке смучања*, Приручник за учитеље смучања. Семинар за стицање звања инструктора и учитеља смучања, Копаоник.
12. Рот, Н. (1990). *Опита психологија*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
13. Смиљанић, В., Толичич, И. (1990). *Дечија психологија*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
14. Стефановић, В. (1988). *Педагогија физичке културе*. Београд: Научна књига.
15. Томић, Д. (1991). *Теорија спорта*. Београд: Научна књига.
16. Томић, Д. (1991). *Васпитање игром*. Београд: СИА.

17. Толичич, И. (1966). *Дете упознајемо у игри*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
18. Fraser, B. (2004). Schools skiing programme – Midlothian Snowsports Centre – Benefits to pupils, *Countryside Recreation*, 12 (3/4).

мр Драгиша Младеновић
професор физичке културе
Кварнерска 6
19000 Зајечар, Србија
skikor@yahoo.com

др Роберт Ропрет
Факултет спорта и физичког васпитања
Благоја Паровића 156
11030 Београд
robert.ropret@dif.bg.ac.rs

Dragisa Mladenovic
Robert Ropret

796.92:373.2
Professional paper
Received 23.11.2009.

THE ROLE OF SKI SCHOOL IN THE SOCIALIZATION PROCESS FOR THE PRESCHOOL CHILDREN

Physical Culture, Belgrade, 63 (2009), 2, p. 276 – 284, ref. 18

Abstract

The object of this paper is ski school and its role in socialization process of preschool children. Socialization is the process of social learning through which an individual obtains the socially relevant behavioral patterns and is formed as a personality with all of the specific features. Socialization and development of personality being provided through social agents (factors) in the society that has the characteristics of a group. The following could be the socialization agents: family, school, peers, mass communication media and other institutions and persons with which and whom the individual has the contact with, for instance the coach, instructor and other. Ski school, in which the children actually meet with those values, requests and norms which exist and rule the society, might be one of the socialization factors. An important role in that process could be taken by: playing, peer group and the ski instructor. Playing is the most appropriate method for adopting the techniques and also for socialization, where there is an interaction between developing the certain functions and social relations. It contributes to development of some dispositions that could be transformed into abilities just by themselves - balance, coordination, agility, quickness and other. Playing stimulates and develops emotions. Motives inspired by the emotions can be the prompters and directors of children's activities. A peer group can represent an important agent in the socialization process of an individual; it helps developing sociality, adopting the new social attitudes, regular mental and physical development, avoiding the eccentric behavior and encourages personal independence. Ski instructors, their personalities and their actions toward children could be of extreme relevance for the formation of personality as those people represent the role models for children, to look up to and identify with. Ski school with its own characteristics important for socialization (play as work method, group learning method, ski instructor as educator) is an important factor in socialization process of preschool children. School programs, durations of lessons and working with pre-school children should be adapted to specific requirements, needs and abilities, in accordance with their development.

Key words: SKI SCHOOL / SOCIALIZATION / INSTRUCTOR / GROUP

INTRODUCTION

Many of the preschool children needs are actualized through activities and interaction with others. Personality formation and development is done in the environment with real group features and is fulfilled through the influence of social agents (fac-

tors) referred to as socialization. There is also a great number of socialization agents: family, school, sports school, peers, mass communication media and other institutions and persons with whom the individual is in contact with - for instance coach, instructor, etc.

Only with socialization, that is with social learning (studying under the effects of social factors) gradually, living in the human society and learning in it, the human individual acquires habits, knowledge, skills, capacities, characteristics and behavior manners that enable him or her to line and interact in the society and become a person and personality. There are two groups of socialization effects: 1) teaching the individual social life (forming the important features and manners for functioning and living in a society) and 2) development of a biological individual into a personality with all the special features (formation of personality through the socialization process).

In that regard, socialization can be defined as the process of social learning through which an individual acquires the socially relevant behavior manners and is formed as a person with all the specific characteristics (Rot, 2003).

Upon birth, a child is neither a social nor a non-social being but just potentially capable of social development.

In the early childhood, family is of the greatest influence. Through parents, with whom the children identify with, who represent the role models for the children, transferred are the generally accepted views, desirable features, favorable behavior and that presents one of the most important factors in the personality development (Allport, 1969).

In pre school institutions, children have the opportunity to establish contacts with a larger number of peers, which shows a large significance on the social development of children, providing them a chance for new type of experience in social contacts.

Starting school represents an important moment in the socialization process for children. Their playing becomes socialized only after starting school. The process of intellectual, social and emotional development that began within in the family is systematically prolonged and advanced. School presents a new environment for children with new, stricter requests and different relations than those in the family (Piaget, 1988).

Playing also influences the socialization of children. Playing and its impacts in the socialization process are closely connected to the development of the overall child's latent potentials. With children of pre school age, in the play there is interaction/ twinning of development of capacities of certain functions and social relations that mutually affect each other. Social contacts stimulate the child to perfect/

improve the capabilities and those improved capacities lead to a better participation in social relations (Smiljanić, Topičič, 1990).

Socialization through sports, as one of the aspects of overall socialization is also accomplished by taking parts in the contents of physical culture, in sports clubs and sports organizations within which the sports groups are formed and developed. At Ski school, during the course, a sports group is formed, the course takers, that is preschool children have the same or similar goals and achieve them in mutual interaction. Just like other types of small groups, the group in ski school is also characterized by all the features and interaction which significantly influence the socialization process and achieving the primary goals for the group- adopting the basic ski techniques.

In a three-year research conducted in Russia, Lisovski (2007) on experimental and control group, both consisting of 30 children, aged 4-6 (where the study included testing the physical abilities of the children, medical parameters of health, questionnaire for parents, psychological methods, pedagogical observation, pedagogical experiment and statistical processing) it was confirmed that the mood, frame of mind of the children is improving during the skiing, compared to the initial level (before they start skiing). The analysis of responses by the parents also points to the fact that skiing is the crucial positive factor in increasing the mutual understanding between parents and children and improving the psychological atmosphere in their family. The authors of the study conclude that the organized alpine skiing for pre school children is an active way of promoting their health, improving their physical development and strengthening the family ties.

Parents can teach their children to walk on skies 2-3 months after they acquire the walking technique. The organized group manner of working can involve the children aged 3-4. Although the children aged 3 may start with the ski school, before the age of 7-8 they will not be able to acquire, learn any of the advanced ski techniques (better). Thus, the experts find that not much will be missed if the ski training starts a couple of years later. It is best to enroll the children in skiing when they are ready for that activity, motivated to try something new and enjoy it (Bačanac, 2008).

The paper discusses how ski school, with its basic characteristics important for socialization (playing as the method of work, teaching a group, in-

structor as a pedagogist) may affect the socialization process of preschool children.

Ski school in socialization process of preschool children and its specific features

Notwithstanding the role, the general and individual features given by heritage, socialization depends primarily on learning, in other words social learning. Ski school can represent an important agent in the process of socialization for the youth and a significant factor that takes part in the formation and development of a versatile personality. During training, through the process of acquiring the ski techniques, children also become familiar with the values, requests and norms existing in the society and thus ski school provides its own special contribution to favorable conditions for the personality development.

Basic types of learning and principles applied to learning in general are used also in explaining the social learning. Social learning can be divided as follows: learning by conditioning (traditional, instrument and observation conditioning), learning as per model (learning by identification, imitation, learning the roles) but also the learning based on higher cognitive processes - learning by getting an insight (Rot, 1990). Ski school enables using the largest number of those types of learning and basic principles on which the socialization is based.

Ski school represents an organized, planned and systematic process of sports perfection (education) oriented toward adopting the rational and expedient technique of moving on the snow with skies (skiing).

A well organized and systematic training, with the adequate pedagogic approach while teaching skiing to preschool children represents an important educational and pedagogical tool (Lazarević, 1987): an instrument of upbringing through the formation of moral and will features, attitudes, values, directions, self control, etc. and an educational tool, through acquiring and developing abilities for learning certain know how and skills.

According to Fraser (2004), the educational benefits from skiing can be divided into four categories: social, physical, academic and experimental education. Social education (learning more about self and peers, reaching higher or lower than expected,

reacting to new situations, encouraging of mutual influence among the peers, challenge for personal barriers...) and physical education (a chance to try out some new activity, an opportunity to stand out in the sport which does not include team work, a calling to be active no matter of their actual built, weight or physical abilities, development of motor skills...) are of special significance. Large numbers of pupils who do not distinguish themselves in team sports advance in skiing; learn about their own capacities and the abilities of their peers and are often surprised with their own personal reaction in different environments.

The fact that sports and sport-recreation skiing can only be practiced in the mountains, on the sea level above 1000m, on pure and thin air, far away from the impact of urban lifestyle points to the positive effects of skiing on the health of those who exercise it, in other words a positive impact on the general physical development of bodies in young children (Ilić, 1988).

An extreme value of acquiring the ski skills is that skiing has a practical significance and a positive transfer on situations in everyday life. Through the ski training program a child is faced with various difficulties (conflicts that child experiences in having a contact with its environment and different emotions, such as fear, anger and emotional tensions, anxiety, uncertainty, thrill and other) and overcomes them in his or her own manner, finding a way in new situations and searching for some new paths to solve them.

A peer group with which a child establishes social contacts at ski school can display an important role and shows a significant influence on the formation and development of numerous personality features in children in the socialization process. The ski school program and the duration of one ski lesson for preschool children are conditioned with the specific characteristics of that age. Through the learning content, the development of certain personality features in children can be influenced, and also the development of motives, important for the socialization development, primarily biological ones (a motif to be active) and social ones (development of positive- pro-social motives and the control over negative motives): pugnacity, self confidence, self confirmation, power, independence, freedom, self actualization, gregarious theme-conformity, affinity, affective binding, motiv for accomplishments, aggression, altruism, development of moral awareness.

In that regard, the curricula should be tailored toward the needs of children and their capabilities, in accordance with their development (Rot, 2003).

The methods used during learning largely contribute to the efficient motor learning. Their accurate usage enables children to learn more successfully, more easily and with less effort. The time available for learning a certain motor task, that is, the element in skiing technique can be fulfilled with various assignments.

The question arises what the optimal methods for acquiring the basic skiing technique for preschool children are. Playing has always been and remained a part of children's activities and it represents the most adequate method for taking up the basic skiing technique, but also an important instrument in socialization, in development of many of personal features.

Playing and its role in the socialization process in ski school

Playing presents a human activity motivated by the joy of participating and self confirmation. Importance of playing has been studied from the point of psychological, pedagogical, social, historic and anthropological view and what is common for all the studies is that in playing they find one of the basic behavior patterns serving the individual development (Lazarević, 1987).

Basic features of playing found at the ski training are as follows:

- playing is an activity children have a positive response to (biological aspect),
- playing is a source and an instrument of positive emotional and general mood (psychologically it fulfills certain children's needs and influences the psychological development of a child),
- to share (interaction) emotions and moods (social aspect) through the game.

Playing and its impacts in the process of upbringing and educating children's spirit are based on a close link between playing, as the phenomenon of human expression with the development of the overall children's latent potentials. Although the play differentiates from work not being productional and that it is not the result of force, almost all life situations can be told through it and various types of human behavior and relations may be reproduced through it.

Thus, one of the most significant functions of playing is preparing people for life at the early stages of their ontogenetic development (Lazarević, 1987).

Until the age of two, playing in solitude is dominant with children. Between the age of two and three, domineering is the simultaneous play, with which each child plays on its own, but is comfortable with the closeness of other children. After the age of three, the interest in playing with other children increases. Children like to play in groups of two or three, but those groups are constantly changing. It is necessary to direct them and control them every 20 to 30 minutes, as conflicts arise.

From the age of four, children prefer very much to play in small groups. Playing is on a low level, as although the children possess a large number of good ideas, they still don't know how to implement those. Five year old children are capable of playing in a larger group, even up to five children. At that age, friendships grow stronger. Children choose their peers for playing, some choose playmates of the opposite sex and some of the same sex, and sometimes the children feel comfortable in playing with older children. At that stage, children are still more prone to playing in which they play simultaneously with other children.

Only after the age of eight, the child's play becomes socialized, in other words children are inclined toward games in which they cooperate with other and are trying to provide their contribution in accomplishing a group goal (Smiljanić & Toličić, 1990).

Through the game activities in ski school with pre school children there is a mutual interaction between the development of certain function and social relations by mutual influence. Social contacts encourage the children to improve their abilities, and the advanced abilities enable them better participation in social relations.

Functional joy, which is predominant at the beginning of children's activities at ski school in playing is gradually replaced by a child's strive toward increasing its own capacities. Hence the motivation is changed and that influences the content and the directions of children's activities while training and perfecting the basic ski technique.

Using playing and skiing, a child sets free/ expresses and develops feelings, experiences the value of the contents of activities on the snow and the members of its ski group. Actually, those motives, inspired

by emotions, possess a special power and thus are given a special role in the motivation of other children and become initiators and directors of children's activities in the process of ski training.

All that stated the basic approach to children has to be through games and that in the widest sense of the word. Children should be taught about the general rules of the game, provided with instruments, given freedom and that is the path toward a goal. With such an attitude, through playing and competing with themselves, children are motivated and ready to face various ski tasks. The skiing equipment itself presents a new situation for children. Adapting to 'extended feet', equipment, sledging, snow balling, skating, basic playing on the snow in the surroundings enables children to be less pressured prior to the first, 'real' going on the snow and facilitate the meeting with the 'real' ski instructor and the training in that sport (Goršnik, 2002)

The issue is whether certain elements in ski training are different from playing and whether and when those actually turn into playing. Playing during ski training becomes less free, and the behavior is controlled, subjected to certain goals, rules, time and spatial limitations. Structure in the playing provides the participants with the opportunity to repeat the situations which fill them with pleasure, and in that manner, they advance in learning the elements of ski techniques.

In addition to playing, significant influence in the formation and development of many features in the personality of an individual in the socialization process of preschool children can also be achieved by a peer group, with whom the individual establishes social contacts at ski school.

The role of the group and advantages of group learning compared to individual one in the socialization process for preschool children at ski school

By observing children while playing freely, it was determined that the time spent in isolated playing decreases with age whereas the time used for group playing increases (Toličić, 1990). It was also found that the aspiration toward playing together is present with children much earlier than the child is intellectually and emotionally capable to cooperate in group playing, but at that age children are still un-

able to coordinate their own activities with the activities of others.

In order to enable children to be in position to modulate their activities with the activities of other children, they have to adapt their notions on the goal, typical for solitude playing with the concepts and activities of other children and depending on the activities of other children again manage to function under new circumstances.

All the given facts state that in group playing, where children cooperate there is different thought process from the one occurring in solitude playing. In addition to the thought process, for the children to adapt themselves from playing alone to the group, they need to harmonize both emotional and social requests, overcome their emotional bursts, limit their own demands and respect the demands of others. The aforesaid requires also a certain degree of emotional and social maturity (Smiljanić & Toličić, 1990).

The aspiration toward social contacts becomes noticeable in group games. Children's need for activity differentiates pursuant to the physical and mental development. Children are not satisfied with any activity while playing, just with the ones entailing higher capacities of their functions, and that in communication with others. Different types of group games and sports activities are above all adequate for that ambition.

Ski school, through group teaching and activities in playing represents a favorable place for a child to meet his/her need for social contacts, develop his/her activities and various personal features and offers a special contribution in the socialization process for preschool children.

Group learning type of education at ski school is appropriate for preschool age in regard to its type and content for children to satisfy their needs for social contacts and stimulate their activities. The training program for that age should be set up in the manner that is interesting and fun for children and represents a pleasure for them.

A peer group at ski school can present an important tool in the socialization of an individual. The group contributes to developing sociability with children, acquiring new social attitudes, regular development, avoiding eccentric behavior and encouraging personal independence.

During group training at ski school social emotions are also developed: affinity, inclination toward

people, devotion, solidarity, discretion and other. Various children's difficulties and conflicts they experience in contact with the environment are present in the group: emotions such as fear, anger, emotional tensions, anxiety, uncertainty, excitement and similar (Đorđević, 1988).

The expected effects of benefits from applying a group teaching compared to the individual one at ski school in working with children are as follows:

- more favorable conditions for developing a competing spirits, through various contests and internal competition (to do something quicker, better, more nicely etc),
- better conditions for training to be organized through playing and contests,
- children themselves can be demonstrators, providing them possibility to learn by watching each other (the younger the demonstrator, the better the effects),
- an opportunity for each child to listen to the explanation a couple of times (while things are being explained to others),
- children are given enough time for rest and concentrating on the new task, between the two task (that is of special importance for the 'walking' classes, at the beginning of training, before they start using ski lifts and cable cars),
- a chance for children which advanced less in techniques to learn by watching those better at skiing in front of them, as those are put alternately one behind the other.

Despite the fact that ski school is a group teaching, specific features of each course participant individually should be considered and followed up, as well as their individuality, which is expressed in certain situations.

The personality of ski instructor also has a significant influence on developing certain personality characteristics in the socialization process, in addition to peer group, playing, and the training program.

The role of ski instructor in the socialization process and specific features in working with preschool children at ski school

At ski school children are encountered by an the image and authority other than parental, and that

represents an important step for them in the socialization process. For children, ski instructors (just like parents) represent the role models they look up to and identify with. In addition to education, the instructors have also an impact on upbringing and thus their personalities and treatment of children can be a significant factor in formation of personality in the socialization process.

Ski instructors have the task to initiate and encourage activities through playing at ski school and at the same time allow for the own creativity of children to be expressed. Support and compliments, praise from the instructor or parent represents an important developmental factor which is provided by the environment and that assists children and stimulates them to develop their potential to the maximum.

In that manner, children's self confidence is raised and the motives for further participation in the ski training strengthened. Motives inspired by emotions have special power at ski school and thus play a special role in the motivation of children and become the initiators and directors of children's activities in the ski training process. Defining the relation between children's characters and skiing is reduced to identification of the motives, that strongly stimulate them to become involved in the training and continue with expressing their potential in the ski training process.

Each person (child) has its own development path and the influence of social environment is different for everyone, depending on the personality structure and the characteristics they have (Tomić, 1991). In that interaction each individual searches for and finds his or her own way to satisfy their psychological and social motives. Ski instructors have to be aware of the fact that there is no certainty in the exact level of children's maturity appearing at a certain age.

In that regard, it is the instructor's role to: create the external environment conditions, that is to look after forming a favorable atmosphere at ski school, to identify the motives that stimulate the child (successfully accomplished task, competitions, promises, praises, awards and other), to adapt the content of the games to children's needs and abilities, in accordance with their development, to initiate, direct and encourage the activity in playing and enable for the own creativity of children to be expressed at ski school.

For the aforementioned reasons, a ski instructor ought to possess the following features: knowledge about psychological and social features of children

still developing, advanced level of methodic skills, feeling, experience, know how and the ability to recognize each step in children's maturity, and also a high personal level of adapting the training style to the real capacities of a child and the specific features at certain stages of a child's development.

Positive characteristics that are desirable and are especially appreciated in regard to the work of a ski instructor are the following: treating all the course goers in the same manner, being fair, explaining well, being well familiar with skiing, but also able to talk interestingly about other things, in addition to skiing, patient and kind, having a sense of humor, in other words to animate the children and at the same time being able to maintain order and discipline (Ropret, 1998).

The fact that ski instructor is the only mediator between the curricula and students speaks for itself of how significant factor a ski instructor is in the implementation of goals and tasks at ski school. Hence, in addition to having responsibility for the realization of ski school program, the ski instructor needs to have the appropriate didactic, pedagogic, methodical and expert education. Bearing in mind the role in upbringing children at that age, the ski instructor has to be of wide culture and education, creative, mentally stable, human, with high moral qualities and strong will (Kragujević, 1987).

The attributes of a good ski instructor are: being familiar with skiing, motivation, empathy, communication skills, leadership abilities, cordiality, honesty, objectivity, moral integrity and self control.

Thus, working with children requires only highly educated and specialized staff.

Specific features in working with preschool children at ski school that distinguished themselves through a long time experience in working with that age are reflected as follows (Ropret, 1998; Goršnik, 2002):

- the training ought to be organized through playing and animation, thus the ski school becomes interesting for course goers, fun and represents pleasure (facing with various competing task, for instance, wriggling through the 'tunnels' made of sticks, jumping to get a balloon, who is going to be quicker, to do things more nicely and other),
- the difficulty of the task needs to be adapted to the specific features, needs and capacities of all the course goers, in accordance with their

development (thus all of them can successfully complete the task),

- while explaining things verbally, only familiar phrases should be used (the new concepts need to be explained, make sure those are understood and only then start using them)
- explanations have to be brief, clear and precise (due to short time concentration and attention)
- with terms 'left' and 'right' in accordance with need, visual orienteers should be used, large enough to be easily visible (for instance forest-hotel, Christmas tree, ski lift and other)
- it is preferable that the markers, they need to pass by on the obstacle course, are 'heroes' from their world of cartoons, fairy tales, comics or films, currently popular and which they can easily recognized.

Further factors which strengthen the self confidence in children and establish the motives for further participation in ski training are: success in accomplishing tasks, contests and rewards for successfully accomplished task or hard work, praises and other.

CONCLUSIONS

Ski school can also have an important role and be of great influence in the socialization process of pre school children, and the reasons can be found in the facts that ski school:

- has a positive influence on the development of the overall children's latent potentials,
- represents a significant instrument in education and upbringing,
- assists and stimulates the emotional and social maturity in children; children need to adapt their emotional and social requests, overcome their emotional outbursts, limit their demands and respects the demands of others,
- is favorable for satisfying the children's needs for social contacts in the group and encouraging children's activities,
- is of practical importance for facing various difficulties, that children overcome each in his or her own way during ski training help in managing everyday life,
- is good for developing a competing spirit and enable each child to find a place in the group,

- is a place adequate for exchanging the social feeling: sympathies, inclination toward people, devotion, solidarity, discretion and other,
- is good to increase self confidence and reinforce the motives for further participation in ski training with children with influences from outside (praises by instructor or parents themselves for a successfully accomplished task or effort, contests, awards, diplomas and other).

REFERENCES

1. Bačanac, Lj. (2008). *Psihološke karakteristike dece i adolescenata*. Priručnik za učitelje smučanja, Seminar za sticanje zvanja instruktora i učitelja smučanja, (*Psychological characteristics of children and adolescents. Handbook for skiing teachers*, Seminar for obtaining the title of skiing instructors and teachers), Belgrade.
2. Goršnik, J. (2002). Neke od značajki programiranja rada s djecom predškolske dobi u alpskom skijanju. U Findak, V. (ur.) *Zbornik radova 11. ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske*. 233-235. Zagreb: Hrvatski kineziološki savez (Some of the features of the programming of work with children of preschool age in alpine skiing. Findak, V. (ed.) in Proceedings of the 11th Summer School of Kinesiologists, Republic of Croatia. Zagreb: Croatian Association of Kinesiology, 233-235.)
3. Đorđević D. (1988). *Razvojna psihologija*, (Developmental psychology). Gornji Milanovac: Dečije novine.
4. Đorđević, M. i sar. (1994). *Kako uspešno vaspitavati*, (*Successful upbringing*). Niš: IP „Gradi-na“.
5. Ilić, B. (1988). *Smučanje (Skiing)* Belgrade: IPRO, „Partizan“.
6. Kragujević D. (1987). *Metodika nastave fizičkog vaspitanja*, (*Methods of PE teaching*). Belgrade: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
7. Lazarević, Lj. (1987). *Psihološke osnove fizičke kulture (Psychological bases of physical culture)*. Belgrade: IPRO „Partizan“.
8. Lisovski, A. (2007). Alpine ski sport and children under school age, Tchaikovsky State Institute of Physical Education, Russia. International Scientific Conference “10. Sport Kinetics 2007” – 15 years Jubilee of existing International Association of Sport Kinetics Belgrade, Serbia, 24-26.
9. Olport, G. (1969). *Sklop i razvoj ličnosti (Structure and development of personality)*, Belgrade: Kultura.
10. Pijaget, G., Inhelder, B. (1982). *Intelektualni razvoj deteta (Intellectual development of a child)*. Belgrade: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
11. Ropret, R. (1998). Pedagoško didaktičke osnove obuke smučanja, Priručnik za učitelje smučanja, Seminar za sticanje zvanja instruktora i učitelja smučanja (Pedagogical-didactic training bases of skiing, Handbook for skiing teachers, Seminar for obtaining the title of skiing instructors and teachers), Kopaonik.
12. Rot, N. (1990). *Opšta psihologija (General Psychology)*. Belgrade: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
13. Smiljanić, V., Toličić, I., (1990). *Dečija psihologija (Child Psychology)*. Belgrade: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
14. Stefanović, V. (1988). *Pedagogija fizičke kulture, (Pedagogy of Physical Education)*. Belgrade: Naučna knjiga.
15. Tomić, D. (1991). *Teorija sporta (Theory of sport)*. Belgrade: Naučna knjiga.

16. Tomić, D. (1991). *Vaspitanje igrom (Upbringing with games)*. Belgrade: SIA.
17. Toličić, I. (1966). Dete upoznajemo u igri, (We get to know children in games). Belgrade: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
18. Fraser, B. (2004). Schools skiing programme – Midlothian Snowsports Centre – Benefits to pupils. *Countryside Recreation*, 12 (3,4).

Dragiša Mladenović, MA
professor of physical education
Kvarnerska 6
19000 Zaječar, Serbia
skikop@yahoo.com

Robert Ropret, PhD
University of Belgrade
Faculty of Sport and Physical Education
Blagoja Parovića 156
11030 Belgrade, Serbia
robert.ropret@dif.bg.ac.rs